

FÖRSVARSMAKTEN
ÖVERBEFÄLHAVAREN

Det talade ordet gäller.

Anförande av Överbefälhavare General Sverker Göranson, vid
Krigsvetenskapsakademiens högtidssammanträde den 9 november 2009.

Sveriges Försvarsmakt – Troops in Contact

Eders Majestät, herr statsman, herr styresman, ärade akademikollegor,
ärade gäster,

Det är första gången jag deltar i akademiens högtidssammanträde som
överbefälhavare. Det är därför en särskild glädje att få detta tillfälle att
dela mina tankar om Försvarsmakten. När min företrädare stod här år
2004 var läget annorlunda. Då arbetade vi med att bygga upp det vi ser
resultatet av idag. Vi är Sveriges Försvarsmakt som används aktivt.

Det är just därför jag har valt rubriken *Sveriges Försvarsmakt – Troops in
Contact*, på mitt anförande. Sveriges Försvarsmakt används aktivt. Varje
gång våra soldater i Kosovo, Afghanistan eller i någon annan del av
världen är i strid får jag ett meddelande, ett TIC i min mobiltelefon.
Förkortningen TIC står för Troops in Contact och är ett internationellt
vedertaget uttryck.

Var jag än befinner mig i världen har jag kontakt, och vill ha, närkontakt
med våra svenska soldater som har till uppgift att skydda Sverige och våra
intressen samt även skydda människor från ofred och ofrihet.

Jag vill idag förmedla att **vi kan, vi vill och vi levererar**. Vi har under
sommaren och början av hösten haft svenska förband samtidigt insatta
utomlands till sjöss, i luften och på land.

Internationell utblick

Vi befinner oss i en tid med säkerhetspolitiska omvälvningar. Men det känns samtidigt inte längre relevant eller trovärdigt att upprepa mantrat om kalla krigets slut eller lyfta fram att vi lever i en globaliserad värld.

Svaret på vilka de säkerhetspolitiska utmaningarna är idag återfinns dock inte i den allmänna debatten. Ofta är det metoder eller medel som får allt fokus, exempelvis en helhetssyn kring civil och militär samverkan eller vilka fordon vi använder i Afghanistan.

Helhetssynen är givetvis kritiskt för att nå framgång i konfliktområden som Afghanistan. Men när oroligheterna ökar och debatten om Afghanistans framtid intensifieras, är ett bestämt strategiskt mål en tydligare ledstång. Vi måste vidga vår utblick och se våra insatser ur ett bredare säkerhetspolitiskt perspektiv.

Att säkerhetspolitik kan ses som en kombination av försvars- och utrikespolitik är alltmer en sanning med modifikation. I dagens värld där globaliseringens effekter inte enbart är positiva får finanspolitik, miljöpolitik, handelspolitik och inte minst energipolitik direkta säkerhetspolitiska konsekvenser.

Efterfrågan på framtidens energitillgångar är kanske det bästa exemplet. Stormakter i Asien som Kina, Indien och Japan letar energitillgångar för sina växande ekonomier. USA har påbörjat tankearbetet kring en energiomställning, medan Europa letar efter en strategi för att minska sitt ensidiga beroende av gas.

Ryssland för som bekant en strategisk offensiv energipolitik, inte minst i det man betraktar som sin intressesfär. Dessa aktörers intressen finns och möts runt om i världen i bland annat Arktis, Centralasien, södra Kaukasien och inte minst Östersjön. **Energipolitik för en stat kan snabbt bli säkerhetspolitik för en annan.**

Biverkningarna efter den ekonomiska krisens värsta tid tror jag inte har värkt ut. Även om lågkonjunkturer i vanliga fall inte med automatik innebär reducerade försvarsbudgetar så har den nuvarande krisen fått genomslag i flera staters försvarspolitiska ambitioner och också deras förmåga till internationella insatser.

Parallellt med detta bör vi kunna dra lärdom av ett flertal nationer vad gäller försvarsreform. Ett modernt, flexibelt insatsförsvar med expeditionär förmåga som vill rekrytera, och inte minst behålla, sin personal kommer att vara kostsamt.

USA tyngs av en hårt drabbad ekonomi samtidigt som dess försvarsmakt alltså genomför omfattande insatser i såväl Irak som Afghanistan. Sett i det ljuset, är det intressant att den amerikanska försvarsmakten nyligen nått alla kvantitativa och kvalitativa mål när det gäller rekryteringen till sina stridskrafter, trots att värvning i den amerikanska armén innebär omedelbar transport till farliga insatsområden.

Sverige är aktivt inom EU och tillsammans med Nato. Det finns tydliga internationella förväntningar på Sverige och Försvarsmakten. EU och Nato ser gärna ett närvarande och aktivt Sverige.

Samtidigt som Sverige deltar aktivt inom EU och tillsammans med Nato när det gäller krishantering, måste vi givetvis noggrant följa utvecklingen i vårt största grannland. Ryssland som enda Östersjöstat står utanför både EU och Nato.

Demokratiutvecklingen går åt fel håll. Landet har strukturella ekonomiska problem och trots den finansiella krisen fortsätter landet att utveckla sin militära förmåga. Ryssland har tydligt visat i Georgien att man är beredd att använda militära resurser för sina vitala intressen.

Utvecklingen i vårt eget närområde är dynamisk och i denna kontext måste givetvis Försvarsmakten planera utifrån den solidaritetsprincip som den svenska regeringen tydligt uttryckt.

I den utveckling vi ser framför oss de kommande åren kommer sannolikt militära maktmedel att spela en viktig roll. I princip samtliga teman som jag nu nämnt berör på ett eller annat sätt staters militära förmåga eller militära ambition - globalt, regionalt eller nationellt.

Vi går mot en mer multipolär värld där alltfler områden är av säkerhetspolitisk betydelse.

- I vårt närområde går gränsen för såväl EU som Nato.
- I vårt närområde finns betydelsefulla energitillgångar och dess transportleder.
- I vårt närområde finns stora intressen hos såväl statliga som kommersiella aktörer.

Vi lever i en dynamisk värld.

Jag väljer nu att gå över till våra insatser.

Jag har besökt flera av mina kollegor i Europa och USA för att diskutera gemensamma frågor. En av de saker som slog mig och som jag också tog upp i flera intervjuer med svenska medier, var skillnaden i synen på insatsen i Afghanistan.

En insats av det slaget som vi ser i Afghanistan har många bottnar.

En är det politiska beslut, fattat i god demokratisk ordning, som ligger till grund för insatsen. En annan är Försvarsmaktens sätt att leda och stödja insatsen från Sverige, en tredje är soldaterna och deras arbete i insatsområdet. Och där möter den afghanska verkligheten.

De möjligheter, men också risker och svårigheter, som uppstår i det mötet är, tror jag, rätt väl kända för er alla. Det är också ur alla dessa olika aspekter på insatsen som debatten om insatsen föds.

Jag tycker det är bra att vi har en levande debatt om Sveriges närvaro i Afghanistan. Det är viktigt att ett så omfattande åtagande diskuteras ur många olika perspektiv. Det måste gå att kritiskt diskutera Sveriges närvaro i Afghanistan och samtidigt framhålla det svåra, viktiga och ofta farliga arbete våra soldater utför.

Vi, Sveriges Försvarsmakt, är där på Sveriges uppdrag som en del av Sveriges samlade insats och ansträngning, men också för att ta ett globalt ansvar.

Det är en självklarhet att soldaterna och sjömännen i alla insatser ska ha allt det stöd och all den uppbackning som vi i Försvarsmakten kan ge dem. Det borde också vara en självklarhet att vi här hemma i Sverige kan diskutera insatsen kritiskt, utan att glömma att de som gör jobbet har sökt sig dit för att göra just en insats. För Sveriges del handlar det om att trygga vår egen säkerhet genom att hjälpa Afghanerna att skapa en bättre tillvaro.

För att ge er en verklig bild av vad våra soldater möter, vill jag dela med mig av en händelse som inträffade i Afghanistan den 20 augusti i år.

I samband med ett patrulluppdrag i vårt operationsområde kör ett av förbandets fordon på en IED, det vill säga en improviserad sprängladdning. Soldaterna grupperar i stridsställningar runt platsen och när förstärkningarna anländer påbörjas arbetet med att undersöka platsen.

Sergeanten ansvarar för den medeltunga kulsprutan som är monterad på en av förbandets patrullfordon. Uppgiften är att skydda gruppen som arbetar på platsen där sprängladdningen detonerade, samt att skydda de

fyra soldater som har tagit eldställningar en bit ner i den uttorkade flodbädden som omger platsen.

Plötsligt, och helt utan förvarning, blir soldaterna utsatta för kraftig eldgivning från flera håll. En kraftig raket passerar bara en meter över huvudet på sergeanten och detonerar mot bergväggen fem meter bakom honom. En annan raket detonerar mot bergväggen fem till tio meter till vänster om honom och förstör samtidigt hans skyddsglasögon.

Under tiden som raketerna detonerar runt omkring sergeanten utsätts han också för kraftig eldgivning från sex till sju motståndare beväpnade med AK47:or, handeldvapen. De befinner sig i en trädgård 200 meter bort på andra sidan den uttorkade flodbädden.

Trots den intensiva beskjutningen visar sergeanten prov på stort mod och hög sinnesnärvaro, samt att han har förstått vikten av sin uppgift. Eftersom han varit uppmärksam redan innan striderna började har han också full kontroll på sina kamrater som befinner sig nere vid flodbädden. Därmed kan han omedelbart besvara fiendens eld.

Hans snabba och professionella agerande räddade troligen livet på kamraterna nere vid flodbädden. När striderna utbröt befann sig två av våra soldater, 10-20 meter från fiendens positioner. Tack vare att sergeanten är en duktig skytt lyckas han också skydda deras tillbakaryckning genom att skjuta precis över deras huvuden. Sergeanten sköt omkring 400 skott med den medeltunga kulsprutan.

Rutin, träning och känsla för de faror som lurar gjorde att sergeanten och hans grupp räddade ett antal liv den här dagen och under striderna visade sergeanten prov på enastående kvalifikationer och mod.

Ett exempel från verkligheten.

Inom kort ska Försvarsmaktens 18:e styrka i Afghanistan börja sin tjänstgöring.

Det är en militär insats som genomförs med ett FN-mandat som grund och involverar 42 länder i vilken Försvarsmakten deltagit i sju år. Den senaste tiden har säkerhetsläget försämrats för såväl civilbefolkning som det internationella stödet. Det finns flera händelser där soldater i strids-situationer gjort extraordinära insatser. Våra soldater håller högsta klass.

Vår strategi i området är att försöka vinna afghanernas förtroende och att de successivt ska ta ett större ansvar för sin egen säkerhet och utveckling. Försvarsministern har uttryckt att vårt svenska bidrag till insatsen i Afghanistan är respekterat och uppskattat. Vi har all anledning att vara stolta över deras insatser.

Afghanistan behöver hjälp att bli stabilare. Samtidigt är det en hjälp till oss själva och samtliga nationer världen runt. Vår närvaro minskar grogrunderna för internationell kriminalitet – ofta med narkotika i bakgrunden – samt värvningsmöjligheterna för framtida terrorister. Lyckas vi blir världen säkrare. Men jag säger samtidigt, vägen dit är lång.

När jag besökte förbandet kunde jag konstatera att stämningen var god, trots den riskfyllda miljön som soldaterna verkar i. Deras professionella agerande är ett skäl till att vi sedan 2005 inte drabbats av förluster. Vi svenskar måste likväl vara beredda på att vi kan komma att drabbas av ytterligare förluster.

Jag skrev nyligen en debattartikel i Dagens Nyheter om vår roll i Afghanistan som jag upplever har skapat en konstruktiv debatt i frågan.

Den svenska styrkan har till uppgift att bidra till ökad säkerhet. Men också att stötta ledare på provins- och lokalnivå att utöva demokratisk och effektiv ledning utan korruption. Arbetet innebär också ett engagemang i återuppbyggnadsprojekt. När det svenska engagemanget ökas i norra

Afghanistan finns det anledning att tydligare fokusera på våra kärnområden. Försvarsmakten ska i första hand bidra till säkerhet.

Stöd till att utveckla god förvaltningspraxis och återuppbyggnad är områden som måste vila på en förståelse för civil kompetens. Därför är det naturligt att vi inom en snar framtid får en civil chef som leder helheten i det svenska arbetet i Afghanistan. Andra områden i Afghanistan har redan gått denna väg.

Varje steg vi tar för att öka det civila inslaget i en gradvis säkrare miljö är en bit närmare ett fungerande samhälle. Förenar vi, på ett balanserat sätt, de civila och militära ansträngningarna ytterligare har vi bättre förutsättningar att lyckas. Det är inte antingen eller, det är både och.

Jag vill nu att vi förflyttar oss närmare Sverige.

I inriktningspropositionen som beslutades av riksdagen i juni föreslogs den största förändringen av försvaret på decennier. Det vi skapar idag är ett aktivt insatsförsvaret. Vi är med där så beslutas för att försvara Sveriges intressen. Denna förändring är nödvändig och följer samma utveckling som i andra länder.

Men vi står inför en komplicerad planeringssituation. Kraven på Försvarsmakten kan snabbt växa samtidigt som vi genomför den här omfattande förändringen.

Vår ekonomi är i balans och en kommitté tillsatt av regeringen ska föreslå hur myndighetsstrukturen för vår stödverksamhet ska se ut för att vara så optimal som möjligt. Resurser ska frigöras som kan användas för vår operativa verksamhet, i första hand för att anställa soldater och sjömän till de stående och kontrakterade insatsförbanden.

Var är vi på väg? Vi genomgår en omfattande förändring. Vi är på god väg att ha direkt gripbara förband som kan användas flexibelt för både

nationella som internationella uppgifter. Riksdagens beslut innebär att all rekrytering till Försvarsmakten kommer att bygga på frivillighet. Samma beslut som jag tog personligen när jag bestämde mig för att åka till kriget i Bosnien. Anställda och kontrakterade soldater och sjömän gör att vi får direkt användbara och tillgängliga förband.

Värnplikten upphör 30 juni nästa år, för att i ett försämrat omvärldsläge kunna återinföras. Vi är en av Sveriges största rekryterare och arbetsgivare. I vårt nya försvar kommer 50 000 män och kvinnor kunna sättas in i strid med kort varsel, med ett årligt inflöde av 4000 medarbetare.

Anpassningar kommer att behövas på en rad olika plan. **Förankring och stöd** i samhället blir avgörande för rekryteringsförmåga och för våra möjligheter att lösa framtida uppgifter. Såväl civil som militär personal behövs för insatser och beredskap, nationellt och internationellt.

Vårt ansvar är att hålla en god framförhållning i planeringen och visa att det finns sådan kvalitet i utbildningen att den är till nytta både för Försvarsmakten och för civila arbetsgivare. De sistnämnda kommer i ökad grad bli delaktiga. Vi ska göra allt vi kan för att övergången ska fungera.

Förankring av det nya systemet hos arbetsmarknadens parter kommer att vara en lång process. Försvarsmakten behöver hela samhällets stöd. På samma sätt som vi talar om att vi tillsammans med arbetstagarorganisationerna ska hitta framkomliga vägar avtalsmässigt, är jag övertygad om att vissa delar kommer att regleras. Exempelvis, i likhet med reglering att få vara föräldraledig, bör även våra soldater ha rätt att komma tillbaka efter insatsen till sin ordinarie arbetsplats.

Det nya officerssystemet är en utmaning.

Vi har tagit ett stort steg genom att införa specialistofficerare. De första påbörjade sin anställning i Försvarsmakten förra sommaren och framöver kommer antalet specialistofficerare att öka markant.

Det är specialistofficerarna som kommer att utgöra ryggraden i den framtida Försvarsmakten. En fråga som just nu är aktuell är hur vi ser på deras utveckling. Det här är ännu inte skrivit i sten, utan kommer att justeras under resans gång. Våra ledord i hela processen med att skapa ett nytt personalförsörjningssystem är att lyssna och förklara, men också att åstadkomma ett väl fungerande system.

Innan jag avslutar vill jag ge några korta kommentarer kring våra förmågor och samarbeten över gränserna. Det är min ambition att Försvarsmakten ska bli än mer närvarande och synlig. Vi övar i alla delar av landet. Det sätt vi övar på utgör även en viktig signal till omvärlden avseende vår vilja och förmåga att lösa uppgifterna, nationellt och internationellt.

Idag arbetar svenska förband tillsammans med enheter från andra länder i komplexa insatser över hela världen, inom alla arenor. I Afghanistan och Kosovo sker det inom ramen för Nato. I operation ATALANTA utanför Somalia sker det inom ramen för en EU-insats. Insatserna i Liberia var under FN:s ledning. Målet är att säkerställa att våra förband kan arbeta på ett effektivt och säkert sätt i olika multinationella sammanhang, vilket kommer oss tillgodo på hemmaplan.

Även det nordiska samarbetet blir allt viktigare och får en allt större plats i vår planering. Det handlar om att hitta lösningar som ger samordningsvinster, men också om högre kvalitet, kostnadseffektivitet och att kunna behålla vår förmågebredd. Våra länder står inför liknande utmaningar när det gäller att omforma försvaret i enlighet med framtida uppgifter och behov.

Jag påstår att ett fördjupat nordiskt samarbete är en förutsättning för att långsiktigt klara de operativa behoven. För att bibehålla och utveckla vår förmåga delar vi kostnaderna med andra för produktion, men även för insatser.

Jag vill avsluta med ett helhetsperspektiv på våra framtida

utmaningar. Här och nu, javisst, men både idag och imorgon. Nu gäller det både våra insatser i Sverige och närområdet samt de insatser som sker längre bort. Därför är våra övningar kopplade till territoriell integritet centrala. 1 600 personer övade vår nationella beredskap och skyddet av Sverige under beredskapsövningen Dagny II för en månad sedan.

Samtidigt är vi ödmjuka inför de osäkerheter som vi måste hantera. Det finns ingen plats för önsketänkande. Personalförsörjningen liksom materielförsörjningen måste fungera både idag och imorgon.

Försvarmakten ska kunna leverera effekt både hemma och borta kopplat till situationens krav. Jag är väl medveten om att omställningen från plikt till frivillighet är en enorm förändring som innebär ett nära samarbete mellan regeringen, samhället, näringslivet och Försvarmakten.

Men jag är övertygad om att vi kommer att bli en mer attraktiv arbetsgivare i framtiden. Att ha tjänstgjort i Försvarmakten är värdefullt för den enskilde soldaten och sjömannen. Erfarenheter från utlandstjänst är ovärderliga och av stort meritvärde. Kunskaper som omvärlden kommer att värdesätta.

Mina besök hos våra utlandsstyrkor är en tydlig bekräftelse på kvaliteten i vår verksamhet. De pågående insatserna runt omkring i världen är den högst prioriterade verksamheten vi har. Det är en verksamhet som pågår och stöds dygnet runt varje dag på året. Mitt och Sveriges stöd till våra soldater och sjömän krävs för att lösa våra uppgifter.

Allt stöd är välkommet och så även från denna akademi.

Slut.

FÖRSVARSMAKTEN
ÖVERBEFÄLHAVAREN